

Religiun e cretta

«Cuntrasts» da la Televisiun Rumantscha sin DVD, part 8

Frar Mauro Jöhri – da Beiva a Roma

Cun 12 onns sa decida il pitschen Mauro da Beiva da daventar chaputschin. Oz, 50 onns pli tard, è el il schef dals chaputschins, il minister general. Sia dimora ha el a Roma, ma durant l'onn ora maina sia lavur el per l'entir mund en turn. Ina da sias incumbensas sco minister general è numnadain da visitar tut las provinzas sparpagliadas sin l'entir mund. Il film deditgà a frar Mauro accumpogna el en la Tailanda, ma er a Beiva tar sias ragischs rumantschas. (Emissiun dals 18 da settember 2011, redacziun: Ruben Rossello).

Vent e desert – ed ina glisch da speranza.

Tar ils missionaris en il Kasachstan

Ad Osornoe en il nord dal Kasachstan vivan dapi l'atun 2006 dus Grischuns: Mattias Beer e Joseph Maria Schneider. Osornoe è in vitg a l'orizont dal nagut e dal vid. Patria da persunas ch'èn vegnidas deportadas l'onn 1936 dals sbirs da Stalin en questa planira deserta. Ils blers

dad els eran catolics. Il reschim communistic ha fatg or dad els umans cun pouca speranza e pitschna cardientscha. Qua arrivan il november

2006 dus Grischuns e prendan dimora en quest vitg. Ils dus muntgs benedictins e missionaris dad Uznach, pader Mattias Beer da Danis-Tavanasa e pader Joseph Maria Schneider da Val S. Pieder. Els han construi ina «cella benedictina» sco lieu d'oraziun e da sentupada. Mintg'avust arriva glied giuvna da tuttas varts dal Kasachstan ad Osornoe, il lieu da peleginadi tar Maria. Durant plirs dis han els instrucziun religiusa tar paders, plevons, uvestgs e schizunt tar il nunzi apostolic. Osornoe è in lieu per regiuvinar, per reconquistar la cardientscha cristiana amez ils pajais anteriurmain ateists. In lieu en la planira cun vents fitg chauds ils dis da stad e vents uschè fraids ils dis d'enviern, in lieu abandonà. (Emissiun dals 23 da december 2012, redacziun: Mariano Tschuor).

«Ora et labora – ed ils Flyers»

La Claustra Son Jon a Müstair è ina claustra benedictina. Dudesch mungias vivan en questa claustra serrada. Sin l'emprima egliada ina claustra sco bleras autras er. Ma quai engiona. Qua regna sper uraziun, meditaziun e silenzi er in spiert sportiv, numnadain quel per hockey sin glatsch. Priura Domenica e sias consoras persequiteschan cun tschaffen e tensiun ils gieus da lur club

Baselgia da peleginadi a Medjugorje.

FOTO: MARIUSZ MUSIAL / PD

da hockey, vul dir quel dals Klotten Flyers. Perquai che las mungias vivan en ina claustra serrada, n'èsi dentant betg pussaivel dad ir ina giada a guardar in gieuv live. Quai n'excluda però betg in inscunter cun ils Flyers. Grazia a l'engaschi dal nev da la priura Domenica è il nunpussaivel daventà realitad. Ils Klotten Flyers èn vegnids en la claustra da Müstair a visitar las mungias. Per priura Domenica e las autras benedictinas ina surpraisa extraordinaria, ina surpraisa ch'ellas na vegnan betg ad emblidar uschè spert. Il film «Ora et labora – ed ils Flyers» mussa quest inscunter. (Emissiun dals 26 da schaner 2014, redacziun: Stefan Dobler).

I va a fin – las soras dominicanas da Glion e lur avegnir

La claustra da las dominicanas sin la spunda sur Glion ha il medem quità sco tut las claustras: las novizas mancan. Els bancs en lur baselgia èn anc bain emplenids; per chattar tranter ellas ina sora giuvna èsi dentant da guardar bain. Las bleras èn passa 60 onns veglias. Pli e pli veglias e pli e pli paucas. Tge munta quai per la vita da mintgadi en claustra? E co vesan las soras l'avegnir da lur claustra? Il film «I va a fin» mussa co che las soras dominicanas emprouvan da dar dumogn a la digren da lur communitad. (Emissi-

un dals 10 da schaner 2010, redacziun: Bertilla Giossi).

«Gea – jau vi». Nozzas a Falera ier ed oz

Ils rituals sa midan, il coc resta il medem: En ses film tematischa Bertilla Giossi il svilup da la maridaglia a maun da l'exempel da Falera. Ina gievgia en damaun a las set e mesa èn Margareta e Gion Antoni Casutt maridads, ella cun in vel alv enfin giu per terra ed el in vestgi nair. Margareta Arpagaus da Sagogn avess gugent fatg spusalizi, ses spus Gion betg: a Falera na fetschian ins betg in tal teater. Far da chavals per ils nozzadurs era in'onur per Gion Giacun Cabrin. En la stgaffa da vestgadira da Margareta Cabrin penda anc adina ses vestgi da nozzas. Marcus e Carla Fritz-Cathomen han maridà quest onn. Els n'han betg stuì ir a ductrina da nozzas ed els n'han survegni gnanc in telegram... «Gea, jau vi.» Ils pleds èn restads ils medems, sa midads èn dentant tut ils rituals e las isanzas che tutgan tar las nozzas. («Sas anc?», emissiun dals 16 d'avust 2014, redacziun: Bertilla Giossi).

En confessiunal

Per pli n'era e n'è il confessiunal betg exnum in lieu ch'envida. Els blers eran stgirs, fraids. En quels vegniva dà la pe-

netienza persunala. Enfin avant quaranta, tschuncanta onns eri dad ir mintg'emna a prender penitienza – u sco ch'ins scheva «ir tigl'prè». Per bleras e blers cartents muntava quai «in pudair sa stgargiar» da putgà e culpa. Els eran

En confessiunal.

FOTO: DALIBRI / CC BY-SA 3.0

suentar levgiads. Medemamain per blers era quai in enorm squitsch. Els resentivan il mument en confessiunal sco act da svestgir avant il plevon. Els resentivan turpetg. Co era quai en confessiunal per il penitent, ma er per il plevon? Gion Tschuor ha deditgà in film a quest tema delicat. (Emissiun dals 27 da schaner 2013, redacziun: Gion Tschuor).

La via a Santiago

Santiago de Compostela – quai è ina citad en il nord da la Spagna, datiers dals confins cun il Portugal. Bunamain a la fin dal mund, schevan ils umens da Degen ch'eran ids avant 300 onns a pe da la Lumnezia enfin a Santiago. Lur viadi è documentà sin ils maletgs en la baslegia da Degen. Uss è puspè in da Degen sa mess sin viadi: il giuven Roman Weisshaupt. Er el ha fatg ils passa 2000 kilometers a pe – ed el ha documentà quest viadi cun sia camera. (Emissiun dals 23 e 30 da december 2007, redacziun: Bruno Moll).

En tschertga da Nossadunna. In peleginadi a Medjugorje cun Castgina Deflorin

«Tgi ch'ha la cardientscha, quel crai», quai di Castgina Deflorin, ina dunna da 70 onns ch'è creschida si e viva a Cami-

scholas. Avant trais onns è sia vita sa midada. Durant in peleginadi a Medjugorje en la Bosnia-Erzegovina saja Nossadunna cumparida ad ella. Dapi lura va ella sia via, er sche quai na saja betg adina uschè simpel. Per Castgina Deflorin na datti dentant nagins dubis – er perquai ch'ella ha fotografà Nossadunna lezza saira avant trais onns. Co vesa il lieu ora, nua che Nossadunna è cumparida ad ella? Ed insumma: tge fan Castgina Deflorin e tut ils auters pelegrins mintga giada a Medjugorje? Quai ha Carin Camathias vuli savair ed ha accumpagnà Castgina Deflorin cun sia camera durant in peleginadi a Medjugorje. (Emissiun dals 27 da zercladur 2010, redacziun: Carin Camathias).

Ellas èn vegnidas grondas – las baselgias

In scandal suonda l'auter – e quai dapi emnas e mais. Manegià èn quels da la baselgia catolica. Dapi decennis sufla in vent criv encunter a las grondas baselgias cristianas. Ha avant onns cunzunt la baselgia evangelica pers cartents, èsi uss la catolica. Bain visibla è la crisa las dumengias ed ils lavurdis en baselgia. (Emissiun dals 6 da zercladur 2010, redacziun: Gion Tschuor).

Catedrala da Cuira. Nova glischur per in vegl juvel

Uss traglischa ella puspè en nova glischur: la Catedrala da Cuira. Durant set onns è ella vegnida restaurada. Dumengia, ils 7 d'october 2007 è la festa da ventschida. Il film da Bertilla Giossi mussa la catedrala avant e suenter la restauraziun e lascha vegnir a pled trais

Impressiun da nozzas.

FOTO: PD

La preschentaziun:

«Cuntrasts» da la Televisiun Rumantscha: Films emess ils onns 2007–2015, accessibels en la Biblioteca chantunala en format DVD.

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=4733
www.chatta.ch